

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ ЇЇ ЗАВДАННЯ ТА ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ.

Земельна реформа, проведення якої було проголошено Верховною Радою України 18 грудня 1990 р., стала однією з найскладніших суспільних змін, що відбуваються в Україні після набуття нею незалежності. Реформування земельних відносин здійснюється понад 24 роки. Основним принципом, який визначив напрям реформування, стало подолання монополії держави на земельну власність.

До основних завдань земельної реформи відноситься: перерозподіл земель із метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання; формування багатуукладної економіки; раціонального використання та охорони земель.

Початковий етап земельної реформи передбачав роздержавлення землі, тобто передачу землі з державної власності у володіння колективним сільськогосподарським підприємствам. Земля передавалася за умови, що згодом вона буде розпайована серед селян і розділена в натурі на земельні ділянки зі статусом приватної власності. До 1 грудня 1999 року понад 6 мільйонів сільських жителів одержали сертифікати, що підтверджували їхнє право на виділення земельних часток (паїв) у приватну власність.

Наступний етап земельної реформи в Україні започатковано Указом Президента України від 3 грудня 1999 року № 1529/99 «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки». Указом передбачалося реорганізація колективних сільськогосподарських підприємств у господарські структури на принципах приватної власності. Відповідно до Указу, всі підприємства, що використовують землю для сільськогосподарських потреб, зобов'язані укласти договори оренди з власниками земельних часток (паїв). В цей період замість 12 тисяч реформованих колгоспів і радгоспів, які обробляли 27,6 млн га землі, створено 38 тисяч нових агроформувань: 8,8 тис. товариств з обмеженою відповідальністю, 5,7 тис. приватних і приватноорендних підприємств, 680 акціонерних товариств, 820 сільгоспкооперативів, 15,5 тис. фермерських господарств, 6,5 тис. інших суб'єктів господарської діяльності.

Головним результатом проведення земельної реформи в Україні стали структурні зміни у розподілі земель як за формами власності та господарювання, так і за кількістю землевласників і землекористувачів. Запроваджено платне землекористування. Держава відмовилася від монопольного права на землю. За роки незалежності із державної власності юридичним особам і громадянам було передано понад половину земель країни. Значна частина продуктивних земель передана у приватну власність. Селяни отримали державні акти на право власності на земельні ділянки взаємні сертифікатів на право на земельну частку (пай). В державі формуються нові земельні відносини, в основі яких лежить приватна власність на землю, що дає право її оренди, спадкування, дарування, обміну тощо. Нині у власності держави перебуває 28,9 млн га (47%), у приватній - 31,4 млн га (53%), у колективній - 0,022 млн га (0,05%). У структурі власності зміни відбулися і із землями сільськогосподарського призначення. Із 41,5 млн га загальної площі сільськогосподарських угідь у державній власності залишилось 11,4 млн га (27,3%), у приватну власність передано 30,3 млн га (72,6%).

Реформування земельних відносин зумовило перерозподіл земель не лише за формами власності, а й за категоріями господарств. Відбулося скорочення площі угідь у користуванні сільськогосподарських підприємств і збільшилась у господарствах населення. Створено таку категорію господарювання як фермерські господарства, у власності й користуванні яких перебуває 4,2 млн га сільськогосподарських земель, що становить 10% від загальної площі. Нині у користуванні господарств населення знаходиться 38%; сільськогосподарських підприємств - 39%.

На здійснення земельної реформи були спрямовані численні законодавчі та нормативні акти по регулюванню земельних відносин. У цей період було розроблено і прийнято три Земельні кодекси України, які оновлювались на вимоги часу. Недостатність законодавчої бази неодноразово доповнювалася указами Президента, спрямованими на прискорення земельної реформи.

В Україні пройдено найскладніший етап земельної реформи – проведено роздержавлення і приватизацію земель, в основному сільськогосподарського призначення. Законодавчо врегульований ринковий обіг земельних ділянок поміж землевласниками і землекористувачами, але на цей час він ще неповноцінний, оскільки існує заборона на відчуження земельних часток (паїв) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Завершальний етап реформування земельних відносин в Україні потребує низки заходів. До них належать: розробка програми завершення земельної реформи, зокрема реєстрація комунальної власності на землю, з розв'язанням питань щодо охорони земельного фонду, здійснення землеустрою, ведення Державного земельного кадастру, розвитку ринку земель; створення повноцінного правового поля для регулювання земельних відносин; розробка системи стандартизації та нормування у галузі використання й охорони земель; удосконалення системи управління та структури органів, що забезпечують регулювання земельних відносин; кардинальне поліпшення державного, самоврядного та громадського контролю за використанням та охороною земель.